

# Ben JIJ al begonnen?

De invloed van jeugdervaringen op een succesvolle toekomst



## **Jolanda van Duin**

Oprichter Dream2Work,  
loopbaanorganisatie van en voor  
jongeren

DREAM  
2WORK

Koning Willem-Alexander,  
Troonrede van 17 september 2013

*'Wanneer mensen zelf vormgeven aan hun toekomst, voegen zij niet alleen waarde toe aan hun eigen leven, maar ook aan de samenleving als geheel'.*

De namen van jongeren in dit boek zijn fictief om hun privacy te beschermen.

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd d.m.v. druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze dan ook, mits met bronvermelding van titel, schrijver en bij letterlijke overname van teksten met paginavermelding.

Copyright 2019: Jolanda van Duin  
Tweede versie alleen online: oktober 2020

## **INHOUDSOPGAVE**

1. Waarom is werkervaring belangrijk?
2. Hoe word je betrokken bij werk?
3. Hoe herken je jezelf in het werk?
4. Hoe weet je of werk bij je past?
5. Hoe helpen jongeren elkaar via Dream2Work?

## Voorwoord

### Voor wie is dit boek?

Dit boek is geschreven voor jonge mensen die nu of over een paar jaar loopbaankeuzes gaan maken. En voor iedereen die jongeren serieus wil nemen. Dat kunnen werkgevers, ouders, decanen, docenten of politici zijn.

### Waarom schrijf ik dit boek?

Als jong meisje heb ik een verkeerde studiekeuze gemaakt. Ik koos op grond van mijn vakkenpakket. Ik keek niet naar wie ik zelf ben als persoon, en wat ik belangrijk vind om te bereiken met werk. Niemand had mij geleerd dat dit nodig was en hoe ik daarachter kon komen. Ik ben een creatief en analytisch denker, zie verbanden en heb ideeën. Maar ik besefte tijdens mijn loopbaan dat ik de vaardigheden niet voldoende had ontwikkeld om mezelf goed uit te drukken en om de innovatieve ideeën die ik had vorm te geven. Ik liep vast en viel zowel op het werk als privé naar beneden.

*De verkeerde studiekeuze en het ontbreken van basisvaardigheden kostten mij veel tijd, geld en energie.*

Door toeval ontdekte ik tijdens een meeloopochtend voor een sollicitatie op mijn 36<sup>e</sup> de collega's waarin ik mezelf herkende. Toen wist ik direct wat ik zelf wilde bereiken! Ik werd zo enthousiast, dat ik tien jaar lang opleidingen heb gevolgd, in een combinatie van werken en leren. Telkens wilde ik meer en zocht ik de kennis die ik nodig had.

### Waarom wil ik nu jongeren helpen?

In mijn nieuwe werk als jongerenbegeleider ontmoette ik veel scholieren, studenten en jonge starters en ik ging met hen in gesprek over hulpverlening, studie en werk. Ik herkende de teleurstellingen en de vragen van jongeren. Hun behoefte om eerst gehoord en gezien te worden voor wie ze echt zijn. Alle jongeren willen verder komen, niemand uitgezonderd. Ze willen ertoe doen, meer betekenen. Net als ik vroeger ook wou én nu ook wil.

## **Waarom hebben we een nieuw systeem nodig?**

Jongeren hebben ideeën, zij zijn de experts van zichzelf en van hun situatie. Door voor hen de tijd te nemen, actief te luisteren en de juiste vragen te stellen, reikten zij mij de ideeën en handvatten aan, waarmee we met jongeren betere hulp kunnen organiseren.

Is dat nodig? Ja, de technologische veranderingen in de samenleving gaan zo snel, dat jongeren en ouderen meer moeten samenwerken om het allebei bij te kunnen houden. Maar samenwerken is moeilijk, want *'jongeren, scholen en bedrijven spreken elkaars taal niet. Ze zijn niet voldoende betrokken bij elkaar. We hebben een nieuw systeem nodig om de brug van jongeren naar werk te maken'* (Mc. Kinsey, education to employment, 2012).

Jongeren zelf gaan, met hulp van scholen en bedrijven, de brug bouwen waar zij overheen kunnen lopen. Zij helpen elkaar, als voorbeelden, en staan naast het onderwijs en het bedrijfsleven!

## **Dit boek geeft inzicht en ideeën: doe je met ons mee?**

Jongeren zijn mijn voorbeeld én mijn inspiratiebron. Jongeren van het voortgezet onderwijs, van het mbo en hbo en van de Universiteit. Voor hen heb ik Dream2Work opgericht, de loopbaanorganisatie van en voor jongeren. Vanuit Dream2Work vroegen wij in de afgelopen jaren meer dan tweeduizend jongeren mee te denken over loopbaanhulp.

Via drie voorbeeldverhalen uit mijn leven en uit die van jongeren, lees je wat zij belangrijk vinden. In het laatste hoofdstuk lees je hoe Dream2Work de ideeën van jongeren voor een nieuw loopbaansysteem omzet in de loopbaanmethodiek '7 levels of Success'. Met dit systeem helpen jongeren elkaar.

Doe je met ons mee?

# 1. WAAROM IS WERKERVARING BELANGRIJK?

## **Hoe oud moet je zijn om loopbaankeuzes te maken?**

Veel mensen, jong en oud, denken dat je nog geen goede keus naar werk kunt maken op het voortgezet onderwijs. Dat je te jong bent. Dat je hersens nog niet genoeg ontwikkeld zijn in je pubertijd en je nog niet genoeg weet. Sommige mensen denken dat je eerst veel algemene kennis moet hebben. Ze denken dat je beter een theoretische opleiding kunt doen dan een praktische, op een zo hoog mogelijk niveau. Maar dat is niet waar. Je kunt een droom hebben op de basisschool. Je kunt je droom ontdekken, door meer werkervaring op te doen. Je kunt je droom opbouwen door in de praktijk te werken én daarbij te leren.

## **Hoe weet je welke richting je op wilt?**

Hoe kan het dat je al op de basisschool een droom kunt hebben? Dat komt doordat een groot deel van je persoonlijke eigenschappen is gevormd voor je vijfde verjaardag. Je bent iemand met een eigen karakter en voorkeuren. Je hebt hobby's en interesses en sommige activiteiten vind je leuk of makkelijk om te doen. Het is belangrijk dat je naar jezelf kijkt en jezelf op een opbouwende manier vergelijkt met anderen.

*Je leert het meest over de richting die je wilt door betrokken te zijn bij anderen die iets verder zijn dan jij!*

Als je op jonge leeftijd in aanraking komt met werk en werkende mensen, kun je jezelf onderscheiden of juist herkennen. Daardoor ontdek je wie je bent en wat jou als persoon uniek maakt. Je voelt het verlangen om bij die mensen of bij die werkomgeving te horen. Of juist niet. Je wilt net zo ver komen als zij. Je hebt misschien ideeën hoe jij denkt dat het werk anders of beter kan. Je wilt invloed hebben, gezien en gehoord worden. Nu heb je andere vaardigheden en kennis nodig om dat te bereiken. Nu weet je waarvoor je wilt leren en werken, waar je bij wilt horen. Dat inspireert. Dat noemen we toewerken naar een droom. *Dream2Work.*

## **Wanneer begin je met opdoen van werkervaring?**

In de volgende drie hoofdstukken beschrijf ik drie waargebeurde loopbaanverhalen. Door deze verhalen zie je dat jouw loopbaan en werkervaringen beginnen in het gezin waarin je bent geboren. Je leest hoe belangrijk de omgeving is waarin je als kind en jongvolwassene ervaringen opdoet. Het motto is 'jong geleerd, oud gedaan'. Wat je in je jeugd leert, neem je mee voor de rest van je leven. De verhalen helpen je om na te denken welke ervaring, welke mensen en basisvaardigheden jou verder helpen om je droom te vinden en waar te maken. Zodat jij een goede start maakt.

## **Hoe helpen jeugdervaringen jou in de toekomst?**

Denk niet dat de drie loopbaanverhalen niet meer van deze tijd zijn. In twee verhalen lees je dat de hoofdpersoon opgroeide met ondernemende ouders. De verwachting is, dat ook jij in de toekomst heel ondernemend moet zijn. Door technologische ontwikkelingen verandert werk in alle branches de komende jaren. Je hebt steeds ideeën nodig en nieuwe kennis en vaardigheden om bij te blijven. Dat zorgt soms voor onzekerheid. Om daarmee om te gaan, grijp je terug op de basisvaardigheden die je als kind geleerd hebt. En op jezelf, op jouw persoonlijkheid. Want alles kan veranderen, jij blijft jij. Zoek uit wie je bent als je nog jong bent. Je legt op jonge leeftijd de basis voor je werkende toekomst. Het is je fundering.

## **Welke tips krijg je van Dream2Work?**

Jongeren vertelden aan Dream2Work wat zij denken dat ze nodig hebben om een goede loopbaan op te bouwen. Na elk loopbaanverhaal deel ik twee van hun loopbaanwensen. Ik laat zien wat de verschillen én overeenkomsten zijn tussen de loopbaanverhalen van toen en de wensen van jongeren nu. Aan het eind van elk hoofdstuk ben jij aan de beurt en stel ik jou een vraag. Zo ontdek je waarom het belangrijk is dat jij jong begint met werkervaring opdoen en hoe je werkt aan een succesvolle toekomst.

## 2. HOE WORD JE BETROKKEN BIJ WERK?

### *Zelfvertrouwen en eigenwaarde vergroten*

Het eerste loopbaanverhaal is van mijn vader Wim (toen 82 jaar), die opgroeide in een boerengezin, net voor de Tweede Wereldoorlog. Hij ontdekte jong zijn droom en kijkt terug op een gelukkig en succesvol leven.



### **Het gezin**

Wim is het achtste kind in een gezin van dertien kinderen. Toen hij klein was gingen zijn zussen naar school en moesten moeder thuis helpen. Voor hun vijftiende waren zij allemaal als dienstmeisjes aan het werk en woonden ze niet meer thuis. De jongens hielpen vooral hun vader. Wim vertelt over de duidelijkheid die de gezinsstructuur hem bood. De regels, de gewoonten, de broers die elkaars voorbeeld waren. Iedereen wist wat van hem verwacht werd. Hij werd bij het werk in huis betrokken en kreeg taken en verantwoordelijkheden. Hij hoefde het niet alleen te doen, ze deden het samen. Hij hoorde erbij, voelde zich belangrijk.

*'Mijn vader was altijd aan het werk en was rechtvaardig en duidelijk. Zo moest het en ik wist niet beter. Mijn moeder was zorgzaam en ook een werker. Mijn ouders hadden overzicht over de jeugd. Wij waren als gezin samen, alles was gezamenlijk één. Er was geen haat en nijd onder elkaar. Dat voelde geweldig.'*

### **Spelen**

Er was ook tijd om te spelen, met zijn broers samen. Ze ravotten en haalden kattenkwaad uit samen met de buurkinderen.

*'Onze ene burens hadden vijftien kinderen en de andere burens dertien. Zij woonden tegen de duinen aan en dan*



*kwamen we dwars door het land heen naar elkaar toe. Of we gingen met elkaar de duinen in, kattenkwaad uithalen. Naar het schuithuis waar we niet mochten komen. We wisten precies hoe we lopen moesten, over een smal pad, naar een eiland, naar het schuithuis. Tot de jachtopziener kwam en ons zag en dan renden we door het riet weg. Hij kwam een keer achter me aan, maar ik kon heel hardlopen.'*

### **Moeder helpen**

Wim was vier jaar oud toen hij met zijn oudere broers en zussen meeding om bramen te plukken. Twee kilometer lopen met een grote emmer, naar de duinen, en twee kilometer weer terug. Ook zocht hij met zijn broers toen hij iets ouder was, eendeneieren en fazanteneieren op het land en die verkochten ze. Het geld gaven ze aan hun moeder. Later schildte Wim iedere dag uit school de aardappelen voor het hele gezin.

Wim (82): *'De volle emmers met bramen verkocht moeder en daar kreeg ze een gulden per emmer voor. Van het geld dat wij aan moeder gaven, kocht ze spullen voor in huis. Ik weet nog dat ze trots vertelde dat ze een wasmachine had gekocht van het geld van de bramen. Mijn moeder vertelde wat ze met het geld ging doen en zo betrok ze ons er ook bij. We wisten waar we voor werkten.'*

### **Vader helpen**

Als klein jongetje liep Wim altijd met zijn vader en broers mee in het boerenbedrijf. Zijn vader vond het belangrijk dat hij, net als zijn broers, meer leerde over het werk. Hij was negen toen hij zijn eerste koe ging melken.

*'Op negenjarige leeftijd moest ik elke avond één koe melken om het te leren. Ik had een vaste koe. Een koe geeft negen maanden melk. Ik kreeg dan de koe die minder melk gaf en droog werd gezet om te kalveren. Ik keek hoe mijn vader het werk deed en dan leerde ik om het ook zo te doen. Hoe ouder ik werd, hoe meer koeien ik moest melken.'*

Hij was een jaar of elf toen hij het licht bij de kippen op moest steken. Dan kwam hij om kwart over drie 's nachts zijn bed uit en rende op klompen langs de kippen. Hij deed het graag, want zijn vader leerde hem dat kippen grotere eieren broeden als ze langer licht krijgen. Dat leverde meer geld op. Wim haalde 's nachts meteen de windeieren weg, die aten ze thuis zelf op. Daarna ging hij naar bed en niet veel later ging zijn wekker weer. Hij ging koeien melken, stront ruimen, hooi geven, bieten voeren en nog veel meer.

*'Als het thuis zaaitijd en hooitijd was, mocht ik van school wegblijven om thuis te helpen. Dat vond ik prachtig. Ik was liever thuis aan het werk dan op school. Als ik aan het werk was vloog de dag voorbij.'*

### **De droom naar werk**

Wim leerde van jongs af aan hoe hij het werk thuis kon aanpakken. Op zijn veertiende ging hij fulltime aan het werk bij boeren in de buurt. Zijn broers moesten tijdens de Tweede Wereldoorlog in Duitsland aan het werk of in dienst. Daarom moest Wim thuis alle taken van hen overnemen. Hij wist dat hij nodig was en wat hij moest doen. Na de oorlog kon hij weer werken bij andere boeren in de omgeving. Daar genoot hij volop van. Hij was trots op het werk dat hij deed en werkte met plezier op het erf en op het land. Buiten werken was zijn lust en zijn leven geworden.

### **De loopbaan**

In de jaren tot zijn 24<sup>e</sup> verjaardag werkte Wim wisselend thuis of verhuurde hij zichzelf aan andere boeren. Minstens zes dagen in de week, van heel vroeg tot in de avond en hij werd per uur betaald. Het geld gaf hij aan zijn ouders.

Hij trouwde op zijn 25<sup>e</sup> en werkte daarna meestal als zelfstandige. Hij werkte veel en hard, vroeg regelmatig om meer geld en hij kreeg het dan ook. Wim wist dat hij het waard was. Hij verdiende daardoor veel meer dan anderen. In totaal had hij 33 bazen. Omdat zijn vrouw behoefte had aan zekerheid, besloot Wim om de laatste achttien jaar in loondienst te werken bij een bedrijf dat riolering en bekabeling aanlegde. Hij pakte alle klussen aan.

*'Later werd ik uitgeleend aan een firma uit Amsterdam en kreeg ik de lastigste jongens mee. Ze kregen meer geld van me als ze goed gewerkt hadden. Die jongens werkten als paarden. Dat waren beste jongens.'*

Wim ontdekte het verlangen om buiten in een team te werken toen hij nog jong was. Met tranen in zijn ogen, sluit hij zijn verhaal af:

*'Ik denk nog vaak aan mijn jeugd. De vrijheid die ik had. Tijdens het werken hadden we veel plezier, ondanks dat het hard werken was. We waren op elkaar ingesteld. We waren als gezin een team, we wisten van elkaar wat we moesten doen. Als ik eraan terugdenk word ik emotioneel. Het was de mooiste tijd van mijn leven.'*

### **Wensen van jongeren als het gaat om betrokkenheid**

De betrokkenheid bij het werk in het gezin was de fundering waar Wim zijn loopbaan op heeft gebouwd.

Hoe voelen jongeren nu zich betrokken bij werk? Dit zeiden jongeren van Dream2Work over betrokkenheid:

#### *1. We willen serieus genomen worden*

We hebben te kort werkervaring opgedaan om goede keuzes te maken. We willen betrokken worden bij de praktijk en eigen ideeën over werk ontwikkelen. Het gaat om meedenken én meedoen op een manier die bij ons past. Graag ontvangen we daarvoor een passende beloning. \*)

*André (17, student): 'We worden gevraagd om onze mening te geven en daarna horen we er nooit meer wat van.'*

#### *2. We willen praktische hulp vinden*

We weten niet hoe we iets aan moeten pakken en dan is het lastig om te beginnen. We hebben praktische hulp nodig. We willen samenwerken met jongeren die net iets verder zijn, en van hen leren hoe het moet. Als we hetzelfde doel hebben en elkaars situatie herkennen, maakt leeftijd en opleidingsniveau niet uit. We kunnen elkaar helpen, voorbeeld zijn en daarvoor beloond worden. \*)

*Kees (14, scholier): 'Jongens in mijn klas doen alsof een snuffelstage ze niet interesseert, maar ze durven gewoon niet te bellen. En dat durven ze niet te zeggen.'*

\*) De beloning is maatwerk (bijv. waardering en erkenning, cv en netwerkopbouw, vriendschappen, vergoeding).

## **Verschillen tussen vroeger en nu**

### *Serieus genomen worden*

Er was bij vader Wim vroeger armoede en daardoor moesten alle kinderen meehelpen, van jongs af aan. Kinderen waren belangrijke medewerkers. De ouders van mijn vader wisten van het gezin een goed werkend team te maken. Ze vertelden hem waarom zijn werk belangrijk was en waardeerden hem daarvoor. Mijn vader voelde zich belangrijk, gezien en gewaardeerd.

Tegenwoordig is de financiële noodzaak dat kinderen veel helpen er vaak niet. Kinderen worden minder betrokken bij vaste taken in en om het huis. Kinderen voelen zich minder aangesproken om mee te doen, voelen zich minder verantwoordelijk. Zij ontvangen minder beloning en waardering voor hun actieve bijdrage in werk.

### *Praktische hulp krijgen*

Wim groeide op in een groot gezin. De ouders deden het werk voor, kinderen deden hen na en leerden het elkaar. Kinderen van verschillende leeftijden waren betrokken bij elkaar. Wim leerde stap voor stap en kreeg meer verantwoordelijkheden. Hij leerde fouten maken en doorzetten. Hij bouwde zelfvertrouwen en eigenwaarde op.

Tegenwoordig zijn de gezinnen kleiner. Er is minder werk te doen in huis of voor het werk van de ouders. Kinderen zijn buiten schooltijd actief met huiswerk, Social media, of met hobby's. Pas vanaf dertien jaar mogen jongeren beperkt licht werk doen, zoals een krantenwijk. Veel jongeren komen op stages voor het eerst met teamwerk in aanraking en zijn niet bekend met de communicatie en het initiatief dat van hen verwacht wordt.

### **Jong geleerd, oud gedaan**

Je leert veel in je jeugd, als je net als Wim stap voor stap ervaring opdoet en met anderen samenwerkt. Door betrokken te zijn en mee te doen, ontdek je wat je leuk vindt om te doen en kun je meer. Je leert de *basisvaardigheden van samenwerken en communiceren*, zoals vragen stellen, nadoen, fouten maken, doelen stellen, een plan maken. Als je jong deze basisvaardigheden eigen maakt, vergoot je het plezier om met anderen te werken in de toekomst. Je ontwikkelt meer zelfvertrouwen en durft te doen wat nodig is om werk te vinden en vast te houden.

### **Ben JIJ al betrokken bij bestaand werk?**

Nu ben jij aan de beurt. Deze vraag is bedoeld om jou te helpen bij het vergroten van je zelfvertrouwen en eigenwaarde. Denk na over jouw werkervaringen in huis en buitenshuis uit je jeugd, je verleden. Waar heb jij allemaal aan meegeholpen en met wie? Pak nu een pen en papier en beantwoordt de onderstaande vraag:

*Welke ervaringen in je jeugd hebben jou geholpen om je zelfvertrouwen en eigenwaarde te vergroten*

Je kunt je zelfvertrouwen en eigenwaarde elk moment vergroten, door vaker met mensen in je omgeving mee te helpen. Je helpt anderen, maar vooral jezelf.

### **Hoe het Daan (14) lukte om zelf werk te vinden**

Tijdens een onderzoek dat ons team hield in de stad, deden verschillende jongeren mee. Zo ook Daan. Daan kwam bij ons via een hulporganisatie. Hij was eenzaam en had geen vrienden bij wie hij aan kon sluiten. Hij was afwachtend en wist niet hoe hij zelf verder kon komen.

### **Betrokken worden**

Daan kwam elke week, was stil en wachtte af. We vroegen hem met ons mee te doen en betrokken hem bij alle teambesprekingen en activiteiten. De vraag was wat wij konden organiseren om jongeren aan werk(ervaring) en een bijbaan te helpen. De weinige woorden die Daan sprak bij ons, werden heel serieus genomen.

### **Meedoen**

Het team ging met elkaar op werkbezoek bij organisaties om werkervaringsplekken te vinden. Daan bleek een passie te hebben voor fotograferen. Met een professionele camera zorgde hij tijdens de bezoeken voor geweldig naslag-materiaal. Daan was, al was hij de jongste en zei hij niet veel, vanaf het begin voor alle jongeren een volwaardig teamlid. Wat hij zei, deed ertoe. Wat hij deed, werd gezien en gewaardeerd.

### **Dan nadoen**

Daan bleek alles wat we zeiden en deden, goed op te slaan. Na een aantal keren meedoen, wist Daan wat hem te doen stond. Hij durfde aan teamleden hulp te vragen bij het opmaken van zijn cv. Daarna meldde hij zich uit zichzelf aan als vrijwilliger bij een museum, waar hij ook een vrijwilligersvergoeding kon krijgen. Toen hij hoorde dat er een keukenhulp gezocht werd in een restaurant, durfde hij dezelfde dag met zijn cv op zak persoonlijk langs te gaan bij het bedrijf om zijn interesse te tonen. Hij werd meteen aangenomen.

### **Voorbeeld zijn**

Een paar weken daarna belde zijn werkzoekende moeder. Of zij haar wilden helpen bij het maken van een cv!

## HOE HERKEN JE JEZELF IN HET WERK?

### *Jezelf laten zien en horen*

Het tweede verhaal is het verhaal van mijn moeder Jo (toen 78 jaar). Zij groeide op in een gezin waar haar vader werkte als zelfstandige, allerlei klussen deed. Ook zij wist op de basisschool al wat ze wilde worden. Pas toen ze in de zestig was, ging ze met die droom aan het werk en werd ze, zoals ze zelf zegt 'vrij en helemaal zichzelf'.



### **Het gezin**

Jo was de jongste in een gezin van zeven kinderen. Eén zus is jong gestorven, twee zussen waren acht en tien jaar ouder en daar had ze niet veel contact mee toen ze opgroeide. Ze heeft ook drie broers en die maakten elkaar het leven zuur. Ze renden soms met kettingen achter elkaar aan. Haar vader heeft wel eens de politie erbij gehaald. Mijn moeder was vaak bang in huis.

*'Mijn twee oudste broers pestten mij. Eén broer werd een keer zo kwaad op me dat hij een schaar naar me toe gooide. Ook denk ik nog aan die keer dat ik met mijn broer op een dijk liep. Ik werd bang voor hem en rende voor hem weg. Ik viel naast de weg in een greppel en hij dook boven op me en kneep mijn keel dicht. Wat was ik bang! Op dat moment kwam er een vrouw langs en die joeg mijn broer weg. Bij mijn jongste broer had ik wel een goed gevoel. Hij was een zachte man. Hij stotterde en daar werd hij mee gepest. Het getreiter werd langzaam erger.'*

### **Spelen**

Op de basisschool kreeg Jo les van juffrouw Groenewoud. Zij was ook haar buurvrouw, een zachtaardige vrouw en ze vond haar leuk. Jo was goed in rekenen. Na schooltijd speelde ze de juffrouw na met het vak dat ze het leukst vond, rekenen.

*Jo: 'Als ik uit school kwam, speelde ik met mijn buurkinderen schooltje. We speelden in een lege kolenschuur naast ons huis. Daar stonden allemaal kistjes in. Daar maakte ik stoelen en tafels van. Ik ging ook papiertjes aan elkaar naaien zodat het een boekje werd en dan zette ik de namen van elk kind erop. Daar ging ik sommen in schrijven. De buurkinderen hadden verschillende leeftijden, dus ik maakte verschillende sommen. Die deelde ik uit en ik gaf potloden. Dan hielp ik ze met het maken. Ik las ook voor en we zongen samen.'*

### **Moeder helpen**

In de middag uit school schildte Jo samen met haar broer de aardappelen. Ook ging ze met haar zus mee op de fiets naar een boer in een ander dorp om melk op te halen. Met kerst ging ze altijd eerder weg uit de kerk om te zorgen dat thuis de tafels gedekt waren als haar ouders en broers en zussen thuiskwamen, zodat iedereen direct kon eten.

Ze was vijftien jaar toen haar moeder ziek werd en zeventien weken in het ziekenhuis bleef. Jo moest toen thuis komen werken en voor het huis, voor haar vader en voor haar broers zorgen. Het was zwaar werk. Ze deed de was met een ouderwetse wasmachine waar ze heet water in moest doen. Ze zette grote zware ketels met water op het gasstel om te koken. Daar deed ze stukjes zeep in, dat was het waspoeder.

*'Ik moest alles in huis alleen doen. Mijn moeder liet alles voor mij staan, zoals de spullen op het aanrecht. Ik had het idee dat ik voor mijn moeder alleen maar aan het werk was en ik kreeg geen waardering van haar. Het voelde alsof ik er altijd alleen voor stond.'*

### **Vader helpen**

De vader van Jo ventte petroleum vanuit een grote kar. De oudere zussen moesten meelopen en gingen naar de huizen om lege petroleumbussen op te halen. Vader vulde de bussen op de kar. Dan brachten de zussen ze weer terug en werden aan de deur betaald. Ook haalde vader geld op voor



het Witgele kruis (soort verzekering). Eerst moest haar zus mee om te helpen en daarna hielp Jo hem daarbij.

*'Ik haalde langs de deuren het geld van de premie op. Dan belde ik aan en deden moeders met kinderen de deur open. Soms was er geen geld. Er was echt armoede. Thuis moest ik opschrijven wie had betaald en wie niet. Ik verdiende er zelf geen geld mee en ik kreeg ook geen zakgeld.'*

### **De droom naar werk**

Op de lagere school had Jo de droom om net als haar buurvrouw juffrouw te worden. Ze schreef de lessen, maakte een lokaal na en gaf ieder buurkind precies de sommen die bij de leeftijd hoorde. Ze dacht er goed over na wat ieder nodig had. De sfeer was altijd gezellig. Samen zongen ze en hadden veel plezier.

Juffrouw Groenewoud, die ook de buurvrouw was, zag de droom van Jo en gaf haar lesmateriaal mee naar huis. Opa en oma vonden dat idee maar niets en Jo moest het materiaal teruggeven. Na de basisschool ging ze net als haar zussen twee jaar naar de naaischool.

### **De loopbaan**

Na de naaischool werkte Jo tot haar trouwen bij mensen thuis in de huishouding, net als haar zussen deden. Ze was altijd bang dat ze het werk niet goed deed, voelde zich onzeker en had weinig zelfvertrouwen. Ze voelde zich niet veilig in het huis van anderen. Ze was blij dat ze door haar huwelijk mocht stoppen met werken en thuis kon blijven. Jo heeft nooit een betaalde baan gezocht.

Toen ze zestig was, ging Jo met een buurvrouw mee naar avonden van een ouderenvereniging. Toen de voorzitter vroeg of er mensen in het bestuur wilde komen, zei Jo spontaan 'ja'. Zo begon ze voor het eerst na haar trouwdag weer met werken buitenshuis, met vrijwilligerswerk. Samen met de bestuursleden van de ouderenvereniging organiseerden ze klaverjasavonden, spelletjesmiddagen, visgastdagen, bingoavonden.

*'Bij bingoavonden leidde ik de avond en kocht ik kleine prijsjes. Als mensen bingo riepen, dan controleerde ik of de getallen goed waren. Ik hielp mee met het organiseren van de gastdagen in een grote buitentent. Tafels en stoelen erin zetten, verlichting ophangen, koffie tappen, drankjes inschenken. Ik maakte de kaartjes die we stuurden naar mensen die ziek waren, bij overlijden en jubilea. De informatieblaadjes brachten mijn man en ik samen rond. Nu ben ik 78 en zit ik niet meer in het bestuur. Ik ben nog steeds de contactpersoon voor mijn woonplaats. Als mensen met iets mee willen doen, dan geven ze zich bij mij op. Ik schrijf hun namen op en geef het door. Ik help nog steeds mee als vrijwilliger.'*

### **Terugkijken op werkervaringen**

Jo vertelt over haar ervaringen met het vrijwilligerswerk.

*'Ik was er echt bij betrokken, ik hoorde erbij. Ik ben ontzettend veranderd doordat ik meer buiten de deur ben gaan doen, uit de cocon gekropen omdat ik meer contact kreeg. Zachtjes aan ben ik opgebloeid. Ik wilde meer doen en dat deed ik ook. Vrijwilligerswerk is voor mij andere mensen helpen, bij mensen betrokken zijn. Ik leerde dat ik veel meer zelfstandig ben, dat ik meer kan dan ik dacht. Ik had nooit gedacht om een bingo te leiden. Het kwam zomaar op. Iemand zei: is dat wat voor jou? En ik zei ja. Ik deed het woord voor de groep.'*

*Door meer te doen, durf ik meer. Ik durf nu ook nee te zeggen als me iets gevraagd wordt. Ik ben vrijer geworden. Het interesseert me niet meer als mensen naar me kijken. Ik ben echt mezelf geworden, absoluut. Ik wilde dat ik het verdorie jaren eerder gedaan had.'*

### **Wat moeder Jo meenam uit haar jeugd**

Als we de activiteiten van het vrijwilligerswerk naast de jeugdervaringen van Jo zetten, zien we veel overeenkomsten. Ook zij heeft als kind basisvaardigheden geleerd. En wat je jong leert blijft je bij, zelfs als je veertig jaar niet meer hebt gewerkt. Zie de volgende overeenkomsten:

<i>Werkervaringen in de jeugd</i>	<i>Werkervaring 45 jaar later</i>
Noteren wie verzekeringspremie betaald heeft	Noteren wie vrijwilliger wil worden
Geld ophalen langs de deuren	Blaadjes rondbrengen langs de deuren
Tafels klaarzetten als mensen uit de kerk komen	Alles klaarzetten voor de mensen op de gastdag

Jo wist op de basisschool al wat ze wilde worden, namelijk schooljufvrouw. Ook na vijftig jaar is deze droom nog net zo levend als toen. Kijk maar mee:

<i>De droom in de jeugd</i>	<i>De groep leiden, 50 jaar later</i>
Voor de buurkinderen staan en de groep leiden	Voor de vrouwen staan en de bingo leiden
De lessen vooraf maken, kistjes en materiaal klaarzetten	De prijzen vooraf kopen, de tafels en spullen klaarzetten
Sommen nakijken en bespreken	Bingokaarten nakijken en aangeven of het klopt

### **Wensen van jongeren als het gaat over herkenning**

Jo vertelt in haar verhaal hoe ze op haar 60<sup>e</sup> eindelijk zichzelf werd. Hoe is dat voor jongeren nu? Hoe herkennen zij zichzelf in het werk? In het onderzoek van Dream2Work onder jongeren hoorden wij dit:

#### *1. We willen andere jongeren zien en op ideeën komen*

We willen andere jongeren zien die in de praktijk bezig zijn, die al keuzes hebben gemaakt en hen ook ontmoeten. Zo kunnen we vragen stellen, meelopen en door hen op ideeën voor werk komen.

*Maartje (23, loopt stage als loopbaanbegeleider): 'Als puber zou ik een leeftijdsgenoot eerder geloven als ik vraag wat er wel of niet leuk is aan het werk en wat hij zelf moeilijk vond toen hij met het werk begon.'*

## *2. We willen zelf gezien en gehoord worden*

We willen ook op school de kans krijgen om iets te doen met de ideeën die we hebben. Zo creëren we onze eigen werkervaring. We kunnen elkaar helpen daarbij. We willen wel gezien én beloond worden. Eén van de beloningen is dat we met ons werk gezien worden door bedrijven.

*Guus (22, ondernemende student) 'Ik ken bedrijven niet. Zij kennen mij niet. Ik ben niemand voor hen.'*

### **Verschillen tussen vroeger en nu**

#### *Jongeren zien en op ideeën komen*

Doordat vroeger de gezinnen groter waren en iedereen mee moest helpen, werkten en speelden kinderen van verschillende leeftijden samen. Werk werd door kinderen vaak nagespeeld. Zo speelde mijn moeder Jo schooltje met de buurkinderen, Ze oefende, zag hoe de kinderen reageerden en kwam op nieuwe ideeën. Ze deed succeservaringen op.

De meeste beroepen zijn voor jongeren nu niet zichtbaar. Veel jongeren weten niet wat hun ouders concreet doen. Het is moeilijk voor ouders om uit te leggen en voor hun kinderen om te begrijpen. Jongeren willen andere jongeren op het werk ontmoeten, die net begonnen zijn en in eenvoudige begrijpelijke taal het werk dat zij doen laten zien en uitleggen.

#### *Zelf gezien en gehoord worden*

Jo speelde schooltje met buurkinderen en genoot ervan. De juf, die de buurvrouw was, zag dat en hielp haar door spontaan lesmateriaal mee te geven. Dat was voor Jo een extra beloning. Ze voelde zich door haar gezien.

Jongeren van nu krijgen door internet en Social media de hele wereld 'binnen' op hun apparaten. Ze voelen zich gezien door het krijgen van likes en reacties. Ze beschikken over meer kennis dan ooit en hebben ideeën. Het is lastig om kennis en ideeën te koppelen aan werkactiviteiten als je

geen beeld van werk hebt. Andersom weten bedrijven de kwaliteiten en ideeën van jongeren niet te benutten.

### **Jong geleerd is oud gedaan**

Je leert vaardigheden als je anderen nadoet en nieuwe activiteiten bedenkt en uitprobeert. Dat kan thuis, in een bijbaan, maar ook in een spel of in vrijwilligerswerk. Je leert vaardigheden als organiseren, initiatief nemen, grenzen aangeven. Je leert om te falen, na te denken over jezelf en over werk.

Je ervaart hoe anderen op jou reageren. Die anderen krijgen een beter beeld van jou, van wat je wil en kunt. Je wordt gevraagd mee te doen bij hun activiteiten. Zo krijg je meer invloed en maak je samenwerken voor jezelf leuker. Je ontdekt dat je meer kunt en krijgt meer ideeën. Je kent jezelf beter, durft meer risico's te nemen en bent niet bang voor succes. Je kunt aanpassen en schakelen als het werk verandert. Je vindt sneller ander werk of creëert je eigen werk. *Ideeën uitvoeren, durven falen en opnieuw beginnen zijn belangrijke ondernemersvaardigheden in de toekomst.*

### **Ben JIJ al begonnen met nieuwe activiteiten?**

Nu ben jij aan de beurt. Deze vraag is bedoeld om jou te helpen bij het vergroten van je zelfkennis en je zichtbaarheid. Welke goede voorbeelden van werk-activiteiten ken je en kan je uitproberen om jezelf beter te leren kennen. Pak een pen en papier en schrijf op:

*Welke werkervaring kun jij uitproberen, maar laat je nu nog liggen?*

Praat erover met anderen, zodat je op meer ideeën komt. Schroom niet om hulp te vragen. Kom in actie en maak vooral plezier met elkaar.

### **Wat Per nodig had om zijn droom te vinden**

Ons team ontmoette Per op een netwerkbijeenkomst voor ondernemers. Hij was toen achttien jaar oud.

### **Betrokken worden**

Per was zes jaar oud toen hij met zijn ouders aanwezig was bij de opbouw van een grote tent met dansvloer. Als klein jongetje vond hij dat geweldig om te zien. Hij werd door het evenementenbedrijf betrokken bij het praten door de portofoon. Als er een lampje stuk viel na het ophangen riepen zij samen 'dat kost weer een Euro'.

### **Meedoen**

Per kreeg een klik met de eigenaren van het evenementenbureau. Het werd een gewoonte om Per op te halen op de laatste dag van het schooljaar. Hij mocht dan mee naar een klus of mee naar kantoor. Toen hij twaalf was kreeg hij de kans om betaald mee te helpen. Hij verwachtte dat hij een grote klus kon doen, maar hij moest beginnen met het sjouwen van de hekken. Hij was echt teleurgesteld. Langzaam mocht Per het werk uitbreiden en andere taken overnemen.

### **Nadoen**

Terugkijkend op zijn loopbaan noemt hij deze eenvoudige klussen belangrijke ervaringen in zijn loopbaan. Hij weet nu hoe een evenement vanaf de basis wordt opgebouwd en hoe hij anderen daarop kan aansturen. Op zijn zestiende organiseerde hij met zijn eerste eigen feest in een hal. Hoewel dat financieel niet goed uitpakte, leerde hij van zijn fouten. Hij besepte hoe hij wel geld kon verdienen met het organiseren van feesten op scholen! Per schreef zich als zelfstandig ondernemer in bij de Kamer van Koophandel toen hij achttien was.

### **Voorbeeld zijn**

Per vertelt zijn persoonlijke verhaal aan andere jongeren en geeft adviezen over ondernemerschap aan hen. 'Je echte droom leer je pas kennen als je ermee bezig bent', zegt hij. Hij wil dat alle scholen meer ruimte bieden om ervaring op te doen op de werkvloer. Een snuffelstage bij één bedrijf vindt hij niet genoeg.

### 3. HOE WEET JE OF WERK BIJ JE PAST?

#### *Jezelf in anderen op de werkvloer herkennen*

Het derde loopbaanverhaal is mijn verhaal. Ik had geen droom over werk toen ik jong was en maakte een verkeerde studie-keuze, gebaseerd op de theorie van de school.



#### **Thuis helpen**

Zelf ben ik de jongste van vier kinderen. Ik was een rustig kind en ik had mezelf aangeleerd om thuis niet mijn mening, ideeën of gevoelens te vertellen. Daar werd, net als in veel gezinnen, ook niet naar gevraagd. Mijn vader werkte buitenshuis of in de tuin en ik hoefde hem niet te helpen. In huis had ik de vaste taak om de afwas te doen, samen met mijn zus. Mijn moeder wilde niet dat wij in huis zo hard hoefde te werken als zij vroeger had gedaan en nam de andere huishoudelijke taken op zich. Toen mijn moeder aan mij als puber vroeg of ik wilde leren koken, zei ik nee. En dan hoefde het ook niet. Toen ik op mezelf ging wonen kocht ik in de eerste week een prei. Ik belde mijn moeder om te vragen welke kant van de prei ik kon eten. Ik had geen idee.

#### **Spelen**

Op de basisschool verslond ik boeken en deed net als mijn moeder aan breien en haken. De meest favoriete bezigheid van mijn jeugd was buiten spelen met de buurkinderen. In de speeltuin hingen we op toestellen en we kletsten. Ik hield van skeeleren en schaatsen, vooruit- en achteruit in allerlei bochten en vormen. Mijn favoriete spel was balletje trap en dan dook ik met de buurkinderen in de bosjes van de school, waar we tussen de takken gangenstelsels hadden gemaakt. Ik vond het belangrijk dat iedereen mee kon doen als er gespeeld werd. Als mijn kleine buurmeisje erbij was, dan rende ik wat minder hard.

Als kinderen op school gepest werden, dan trok ik me dat aan. Hoewel ik eerst niet tegen de groepsdruk op kon, kreeg ik meer contact toen ik naast één van hen kwam te zitten. Ik ging mee naar huis, hielp om pestkoppen op afstand te houden en we schreven brieven. Op de middelbare school ontdekte ik dat ik heel goed kon luisteren én diepgaand en makkelijk praat met anderen in een een-op-een gesprek. Met nieuwe mensen maak ik zo een klik.

### **Eerste werkervaring**

Elke zomer bracht een bollenboer kisten met bollen bij mijn ouders om te pellen. Als jong meisje hielp ik mee. Mijn moeder beloonde mij met complimenten als ik weer een emmer had gevuld en ik kreeg er ook geld voor. Trots was ik dan. Rond mijn dertiende verjaardag zat ik elke zomer in de bollenschuur bij een boer en daar pelde ik een week of vijf van 's ochtends 7 tot 's middags 5. Later stond ik in de winter bij een andere boer koude bloembollen uit kuubkisten te graaien om de steel er af te trekken en de bollen op een lopende band te doen.

Op mijn veertiende begon ik aan een ochtendkrantenwijk, zes dagen in de week. Op mijn vijftiende startte ik een zaterdagbaan bij de Hema, naast mijn krantenwijk. Ik werkte veel en ik verdiende als scholier een smak geld.

### **Negatieve studiekeuze**

In 4 Havo moest ik een studierichting kiezen. Ik koos voor de economische richting op de havo. Dit omdat ik vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, scheikunde en Frans niet interessant vond. Handel, economie, wiskunde en Duits bleven over. Eigenlijk was het een negatieve profielkeuze.

Ook na mijn eindexamen had ik geen idee wat ik na de havo wilde doen. In de werkervaringen die ik had zag ik geen leuk passend werk voor mezelf. Ik kreeg weinig hulp vanuit huis bij de studiekeuze. Ik denk dat mijn ouders graag wilden helpen, maar geen idee hadden hoe dat te doen. Ik kwam niet op het idee dat ik hulpbronnen buiten het gezin kon vragen. Wat nu? Dan maar doorstuderen. Ik ging na de havo door naar het vwo. Ik maakte feitelijk geen keuze zie ik nu, uitstelgedrag van kiezen was het.



## **Gestopt met school: de eerste baan**

Nadat ik twee maanden met flinke tegenzin dezelfde theorie doorspitte op het vwo, vond ik een escape in een vacature op de administratie van een accountantskantoor. Dat leek logisch. Ik had handel en economie in het pakket. Belangrijker was...ik kon weg van school! Ik kwam terecht in een sociaal bedrijf met een geweldig team. Ik werd serieus genomen en hoorde er helemaal bij. Mijn collega's lieten me zien waarom mijn werk voor hen belangrijk was. Ik had veel contact, ook informeel en werd gewaardeerd.

## **Bliksemcarrière**

Omdat ik heel makkelijk leer en ik graag meer wilde betekenen op het werk, ging ik in de avonden doorstuderen in boekhouding en belastingen. Eerst volgde ik lessen op een particuliere avondschool. Daar viel ik in dezelfde valkuil als op de havo. Luisteren in de klas en een tempo volgen dat niet de mijne is, past niet bij mij. Ik raakte ongemotiveerd en verveeld. Na zes weken ben ik gestopt. Via schriftelijke opleidingen haalde ik meerdere diploma's in eenderde van de tijd die daarvoor stond. Bij het eerste bedrijf kon ik niet doorgroeien. Bij een ander bedrijf ging ik jaarrekeningen opmaken en aangiften vennootschapsbelasting verzorgen. Omdat ik daar de teambetrokkenheid miste, ging ik op mijn 23e werken als accountsupervisor bij een offshorebedrijf met een vet salaris en een auto van de zaak. Mijn carrière ging goed, toch...?

## **Burn-out: het werk paste niet bij mij**

Acht jaar later, 33 jaar oud en inmiddels moeder van twee kinderen, kreeg ik een burn-out: opgebrand en geen energie meer.

In het re-integratietraject daarna ontdekte ik dat ik energie lek als ik de hele dag op kantoor met cijfers bezig ben. Ik ben geen detaillist met cijfers en woorden, ik wil niet de hele dag stilzitten. Ik kon het lang volhouden, omdat ik makkelijk leer en graag goed presteer. Maar het paste niet bij mijn persoonlijkheid, bij wie ik in de kern ben en waar mijn unieke talent zit.

## **Burn-out: ik miste basisvaardigheden**

Achteraf zie ik dat ik ook belangrijke basisvaardigheden miste op het gebied van samenwerken en communiceren. Is dat erg? Ja, absoluut. Mijn hoofd heeft veel kennis, heeft ideeën en een visie, ziet kansen en mogelijkheden op vele terreinen. Tegelijk miste ik de basisvaardigheden om dat goed te communiceren en samen vorm te geven. Daardoor vertelde ik, net als vroeger in het gezin van herkomst, mijn gevoel, mening en ideeën niet of ik vertelde het (te laat) op een onhandige manier. Dat gebeurde mij zowel op het werk als privé. Ik raakte uit evenwicht en donderde in één keer naar beneden. Ik had een flinke burn-out.

### **Meelopen bij een bedrijf**

Tijdens mijn herstel zag ik in de krant de vacature van financieel medewerker in de verslavingszorg. De medewerker hield de financiën van verslaafden bij en voerde gesprekken over hun uitgaven. Dat leek mij wel wat gezien mijn financiële achtergrond. Ik stuurde een sollicitatiebrief.

Tijdens het aannameproces mocht ik een ochtend meelopen met de maatschappelijk werkers en kennis maken met verslaafden. De organisatie wilde zo kijken hoe de verslaafden en ik op elkaar zouden reageren. Ik mocht aanwezig zijn bij de balie waar verslaafden urine inleverden en methadon uitgereikt kregen. Toen één persoon een plastic lepeltje in zijn eigen urine stak, aflikte en mij uitdagend aankeek, blikte of bloosde ik daar niet van. Ik maakte een goede indruk.

### **Verlangen voelen, mezelf herkennen**

In die werkomgeving, op die dag, werden mijn ogen geopend en werd mijn verlangen aangewakkerd. Ik had goed gekeken naar de medewerkers, hoe ze handelden, wat ze zeiden, hoe de verslaafden op hen reageerden. Ik voelde het verlangen om ook die maatschappelijk werker te zijn en begeleiding aan mensen te bieden. Ik wilde de verantwoordelijkheid hebben voor het hele traject van hulpverlening, niet voor de financiën alleen.

Nu herkende ik de Jolanda van de basisschool die stil en verlegen was maar uit haar schulp kwam om andere kinderen te helpen. Ik zag de Jolanda die op kantoor de

gevoelens van collega's belangrijker vond dan de cijfers. En ik kreeg een beeld van de toekomstige Jolanda die andere mensen professioneel begeleiding biedt en verder helpt. Die Jolanda wilde ik zijn!

### **Mijn eerste beroepsopleiding, 36 jaar oud!**

Toen ik gebeld werd dat ik was aangenomen als financieel medewerker bedankte ik voor de functie. Binnen een week schreef ik mezelf, 36 jaar oud, in voor de hbo-deeltijd opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening bij de Hogeschool van Amsterdam. Ik had nog nooit eerder een reguliere beroepsopleiding op het mbo of hbo gevolgd en nu was het zover. Ik ging mijn droom naleven!

Super vond ik het dat ik veel leerde en oefende met communiceren en samenwerken. Met deze vaardigheden in combinatie met het werken in de praktijk, besepte ik wat ik wil bereiken en wil veranderen in de samenleving. Uiteindelijk volgde ik vijf (post) hbo-opleidingen in hulpverlening, leer-werkbegeleiding, bedrijfskunde en ondernemerschap. Nu ben ik de oprichter en voorzitter van Dream2Work en combineer ik alles wat ik in me heb. Ik werk nog steeds hard, maar elke dag vol met energie. Ik heb mijn eigen droom gecreëerd!

### **Wensen van jongeren als het gaat om passend werk**

Hoe is dat voor jongeren nu? Hoe weten zij of werk bij hen past en of ze ervoor willen gaan? We vroegen het hen.

#### ***1. We vinden de prestatiedruk groot***

De invloed van Social media is groot, we bouwen een studieschuld op. De druk om te presteren en goede keuzes te maken neemt toe. Sommige studenten doen hard hun best en krijgen een burn-out, terwijl ze op school zitten. Anderen stoppen met een opleiding of baan en weten niet wat ze dan wel willen. Het lijkt of alles mogelijk is en anderen heel succesvol zijn. Je wilt ook net zo veel bereiken, maar je weet niet hoe. Je vraagt je nog steeds af wie je zelf bent. Dat maakt je heel onzeker.

*Maarten (23, werkzoekend): 'Ik ben klaar met mijn opleiding en weet nog steeds niet wat ik wil. Ik wil niet vast zitten aan een baan. Misschien ga ik eerst reizen.'*

## **2. We willen het werk zien en zelf ervaren**

We willen een beter beeld van het werk krijgen. Niet door een rondleiding op een bedrijf van iemand die er al jaren werkt en is doorgegroeid. Maar door jongeren, die het werk doen wat wij ook gaan doen als we daar gaan beginnen. We willen het werk zien én ook ervaren. Mogen we een ochtendje meelopen met hen?

*Wouter (15, scholier): 'Dan ga ik met de hele klas naar een bedrijf en dan heb ik na afloop nog niet gezien wat ik zelf ga doen als ik daar begin. Dan vergeet ik het bedrijf weer.'*

## **Verschillen en overeenkomsten vroeger en nu**

### *Grote prestatiedruk*

In mijn verhaal lees je dat ik snel carrière maakte toen ik jong was. Ik werkte hard, beschikte over kennis en wou er graag bij horen, dus... Dat het werk niet bij mij paste en ik belangrijke basisvaardigheden miste om me te uiten en ideeën vorm te geven beseftte ik niet echt. Ik viel uit.

Alle jongeren voelen de behoefte om te presteren, erbij te horen. Maar voor hen is de werkdruk nog groter. Als zij met weinig basisvaardigheden starten, hebben collega's tegenwoordig minder tijd om hen dat te leren. Jongeren schrikken soms van de verantwoordelijkheden en het werktempo dat gevraagd wordt. Als zij nieuwe ideeën hebben of hulp willen, wordt dat niet altijd opgemerkt. Dan haken ze af. Bedrijven hebben een meer informele vorm van communiceren en samenwerken met jongeren nodig.

### *Werk zien en ervaren*

In mijn loopbaanverhaal lees je dat ik een ochtend mee liep met maatschappelijk werkers en een duidelijk beeld kreeg van het werk dat zij die dag deden. Ik zag wat het effect was op de verslaafden. Hoewel ik kwam voor een financiële functie, ging mijn hart kloppen voor het werk dat zij deden.

Hoe weten jongeren hoe werk er in de praktijk uit ziet? Een opleiding of werk kan leuk lijken. Maar als je het werk niet van dichtbij gezien en ervaren hebt, heb je geen goed beeld van het werk. Je wilt weten of de collega's en het werk bij jouw persoonlijkheid passen. Of je je in dat bedrijf thuis kunt voelen. Je wilt weten of het dagelijks werk interessant is en of je het kunt leren. Je mag het zelf ervaren.

### **Jong geleerd is oud gedaan**

Ik schreef het al aan het eind van het hoofdstuk over werkervaring. Door technologische ontwikkelingen verandert werk in alle branches de komende jaren. Iedereen heeft op de werkvloer steeds ideeën, nieuwe kennis en vaardigheden nodig om bij te blijven. Dat zorgt soms voor onzekerheid. Om daarmee om te gaan, grijp je terug op de basisvaardigheden die je als kind geleerd hebt. En op jezelf, op jouw persoonlijkheid. Want alles kan veranderen, jij blijft jij. Het is belangrijk dat je op werk oriënteert en uitzoekt of werk past bij jouw persoonlijkheid.

Kijk niet alleen bij bedrijven in dezelfde sector. Probeer ook eens iets heel anders uit. Je kunt zomaar verrast worden. Vraag ook gerust of je bij een bedrijf betaalde klusjes kunt doen, zodat jij en het bedrijf elkaar alvast beter leren kennen. Nee heb je, ja kun je krijgen.

*Netwerken, contact leggen én vasthouden met (toekomstige) collega's, is een belangrijke vaardigheid van de toekomst. Weet wie je bent én wie je kent!*

### **Ben JIJ al begonnen met bedrijfsbezoeken?**

Nu ben jij aan de beurt. Wat weet jij van het werk en de toekomst van werk in de verschillende sectoren? Pak pen en papier en beantwoordt de onderstaande vraag?

*Bij welk persoon of bij welk bedrijf wil jij meelopen om je droom te vinden?*

Deel je werkervaringen met elkaar. Door aan anderen te vertellen of door werk voor te doen, leer je zelf het meest.

## **Adelin (28) wordt gelukkig van helpen én verkopen**

Adelin ontmoette wij toen hij bij ons een stageplek zocht.

### **Niet betrokken bij werk**

Adelin was op school heel goed in het vak scheikunde. Iedereen adviseerde hem daarin te gaan studeren. Hij koos voor een opleiding als laborant. Pas tijdens de stage kwam hij erachter dat hij als laborant veel alleen werkte. Hij voelde zich ongelukkig. Want Adelin is een open persoon met veel humor, die gelukkig wordt van praten en mensen helpen. Hij was in die tijd ook de beste verkoper in zijn bijbaan in een callcenter. Hij besloot om een opleiding te kiezen die goed bij zijn persoonlijkheid past, in een andere sector.

### **Meedoen**

Adelin kwam bij Dream2Work als 2<sup>e</sup> jaars stagiair maatschappelijk werk en dienstverlening. Hij werd ingewerkt door Robin, onze 3<sup>e</sup> jaars fulltime student uit dezelfde opleiding. Met back-up van professionals ontwikkelden het team de eerste versie van een begeleidingshandboek met onderliggende trainingen.

### **Dan nadoen**

Adelin genoot enorm van de vrijheid die hij bij ons kreeg om zijn eigen ideeën vorm te geven. Hij werd een jaar later onze 3<sup>e</sup> jaars student en stuurde drie teams aan. Hij bracht zijn kennis over verkoop uit het callcenter in en ontwikkelde een belscript voor scholieren. Na een gesprek met een zorgcentrum ontwikkelde hij met het team de eerste versie van onze groeibanencarroussel. Een programma waarin scholieren bij diverse bedrijven oriënteren en bij een succesvolle match mogen beginnen met een betaalde klus of bijbaan!

### **Voorbeeld zijn**

In 2019 haalde Adelin zijn diploma en hij vond meteen een vaste baan. Adelin is, net als andere ex-stagiairs, vrijwilliger bij Dream2Work.

## 5. HOE HELPEN JONGEREN ELKAAR VIA DREAM2WORK?

De drie ervaringsverhalen van mijn vader, moeder en van mij zijn verhalen waarin we alle drie op verschillende fases in ons leven met onze droom aan de slag gingen. Mijn vader ging met zijn droom aan het werk op de basisschool, in een warm hecht gezin. Mijn moeder maakte haar kinderroom waar in een fijn team binnen het vrijwilligerswerk, toen ze zestig jaar oud was. Ik werkte aan mijn droom, toen ik mezelf herkende in een begeleider, ging studeren en werken én later Dream2Work oprichtte: dé loopbaanorganisatie waar jongeren elkaar verder helpen.

Is de hulp van jongeren in deze tijd nodig? Jazeker! De hele wereld wordt bereikt via de telefoon. Reizen is populair. Maar hoe jongeren de wereld van bedrijven dichtbij binnen stappen en daar de verbinding maken, blijkt lastig. Juist nu lopen veel jongeren vast in hun zoektocht naar een passende studie en werkplek, op zoek naar zichzelf.

**Met Dream2Work verkleinen wij de faalfactor van jongeren. We organiseren dat zij in hun jeugd betrokken worden bij werk en de handvatten krijgen om hun droom waar te maken!**

### **Betekenis geven aan werkervaringen**

De zoektocht naar passend werk gaat feitelijk over verbondenheid; meedoen en van betekenis zijn. Het gaat over het ontwikkelen van onafhankelijkheid en vrijheid in werk met gevoelens van zelfvertrouwen en eigenwaarde. En dat, terwijl je verbonden bent met anderen en een bijdrage levert, ertoe doet.

Leren is het proces van **betekenisgeving** tussen het individu en de sociale omgeving (Bolhuis, 2001)

Hoe kunnen we in deze tijd de verbondenheid vinden, zodat je de veiligheid en de hechting ervaart, zoals mijn vader die destijds in het grote gezin ook heeft ervaren? Hoe creëren

we verschillende omgevingen, waarin je mag experimenteren en fouten maken, mag falen én succesvol zijn, terwijl je het gevoel houdt dat je erbij hoort?

### **Hoe ik in jongeren ging geloven**

Ik werkte als trajectconsulent en hielp jongeren die niet meer op school zaten om de stap te zetten naar een opleiding, werk of naar hulpverlening. Ik ontving jongeren bij mij op locatie en ik bezocht jongeren onverwachts aan huis. Dan stond ik plots op de stoep. Het is wel gebeurd dat ik vanaf de stoep door het raam naar boven een tijdje in gesprek ging, voordat de deur voor mij openging. Maar de deur ging altijd open.

Wat mij opviel: elke jongere wil verder komen. Elke jongere wilde aan mij zijn verhaal vertellen, hoe heftig het verhaal ook was. Niemand uitgezonderd. Belangrijk was, dat ik naar hen luisterde. Want de jongere is de expert van zichzelf en wil serieus genomen worden. Hij heeft alleen geen idee wat voor hem of haar de volgende stap is en welke richting hij op kan lopen. Hij wil eerst gehoord en gezien worden. De vraag luidt:

Hoe kom ik erachter wie ik ben en welk werk bij mij past?

### **Hoe jongeren mee gingen denken**

In de jaren erna hielp ik bij een ander bedrijf jongeren met hulpvragen en die jongere koppelde ik aan vrijwillige jongerencoaches. De jongerencoaches en ik werden een hecht team. We brainstormden met én over jongeren. Ook de coaches ontdekten dat jongeren zelf meer oplossingen konden bedenken dan wij met al onze werkervaring. Wij hadden veel ervaring, maar hadden we de juiste ervaring? We vonden van niet. We besloten om jongeren te faciliteren zodat zij betere oplossingen konden creëren.

Met een aantal coaches richtte ik in 2012 een stichting op. We betrokken jonge vrijwilligers en studenten mbo en hbo bij ons team. We richtten een denktank op. Ik was de aanjager van alle activiteiten en begeleidde vrijwillig



ongeveer vijftig mbo en hbo-stagiairs en vrijwilligers. We deden continu onderzoek, op straat, in de klas en via afstudeeronderzoeken. We betrokken honderden jongeren en vroegen hen wat ze anders wilden voor hun toekomst. Daar kwam de rode draad naar voren.

### **Wat jongeren graag willen veranderen op school**

Jongeren willen beter matchen met passend werk. Ze willen andere en meer loopbaanbegeleiding krijgen in het onderwijs. Als de loopbaanbegeleiding niet goed gaat, lopen zij in het onderwijs of werk vast. Het is een sneeuwbaaleffect. Dit probleem wordt zowel door scholieren, studenten en afgestudeerde jongeren genoemd. Uit onze onderzoeken onder deze doelgroepen kwamen ook de oplossingen naar voren. Daar ging ons team mee aan de slag. Ons hoofddoel voor alle jongeren werd:

Door jongerenbetrokkenheid de Tweede Kamer bereiken en loopbaanoriëntatie in het onderwijs uitbreiden én samen verbeteren!

Om serieus genomen te worden door de politiek, moeten wij de richting laten zien, hoe wij denken dat betere loopbaanbegeleiding mogelijk is. Wij vroegen ons team om vanuit de eerste ideeën van jongeren praktische oplossingen te ontwikkelen die alle partijen verder helpen.

### **Jongeren zelf werken de oplossing uit**

We betrokken 75 nieuwe stagiairs en jonge vrijwilligers met een mbo, hbo en universitaire achtergrond, woonachtig in diverse plaatsen in heel Noord-Holland. Een kleine groep van ervaren specialisten met verschillende achtergronden, werkten vrijwillig mee om onze jongeren met hand- en spandiensten te ondersteunen. Twintig jongeren hielpen door een deelvraag via een (afstudeer-)onderzoek uit te werken. We werkten vanuit Haarlem en Den Helder en wisselden continu ervaringen en materiaal met elkaar uit.

## **Samen bouwen we aan de stichting Dream2Work**

De naam van onze stichting mocht meteen veranderen in de naam Dream2Work. In diverse brainstormsessies betrokken we decanen, docenten, brancheorganisaties, bedrijven én de politiek. We versterken door onderzoek en deze brainstormsessies onze visie en vonden belangrijke samenwerkingspartners. We ontwikkelden een loopbaanmethode en loopbaanproducten waarmee jongeren direct in contact komen met kansrijk werk. We maakten films, visuele fotokaarten, leerlijnen met lessen en nog veel meer om praktische voorbeelden van werkende jongeren en handige vaardigheden te laten zien.



## **Met onze loopbaanmethode '7 levels of Success'**

We ontwikkelden een stappenplan waarmee jongeren van niet-wetend, passief, stap voor stap vaardigheden en kennis opdoen om uit te stromen naar kansrijk werk. Jongeren bedachten de naam, de stappen, de inhoud. Professionals uit het loopbaanvak dachten op detailniveau met hen mee, waaronder ik zelf.

We noemden het stappenplan, onze methode, 'de 7 levels of Success'. De eerste letters van de naam van elk level vormen samen het woord Success. In het stappenplan zit een level, waarin jongeren hun kennis en ervaring doorgeven aan startende jongeren. Het is een leerwerkmethode van 7 levels:

- Level 1 **S**earch: kennis opdoen van kansrijk werk
- Level 2 **U**nique: uitzoeken wie ik ben
- Level 3 **C**onnect: oriënteren bij bedrijven
- Level 4 **C**opy: nadoen en leren van anderen
- Level 5 **E**xperience: zelf doen en ervaren
- Level 6 **S**how: mijn ervaringen doorgeven
- Level 7 **S**hare: mijn droom delen en werk aantrekken.

Aan de methode hangen wij onze loopbaanproducten die jongeren, onderwijs, bedrijven en ouders helpen om de richting en handvatten te vinden naar passend werk.

Onze loopbaanproducten:

### **De leerlijn mbo '7 levels of Success'**

De loopbaanmethode '7 levels of Success' biedt lessen in loopbaanbegeleiding én stagebegeleiding. Het zijn veertig lessen over werk en vaardigheden, veertig films, veertig opdrachten, veertig eindvragen die gekoppeld worden aan de praktijk. De leerlijn gaat onder andere over het nut van stage, vaardigheden om jezelf te herkennen, bedrijven te vinden, te ontmoeten en werk vast te houden (zoals fouten durven maken, doelen stellen, initiatief nemen).



De leerlijn is door ons team ontwikkeld in samenwerking met docenten en leerlingen van het ROC Nova. Zij gebruiken de leerlijn nu bij de Entree opleidingen, waar zij door de duidelijke structuur van de leerlijn de lessen zelf door kunnen ontwikkelen, maatwerk maken. De methode is aan te passen aan elk onderwijsniveau.

Geïnteresseerde onderwijsinstellingen kunnen contact opnemen op 06-12950714.

## Leerlijn vmbo/mbo: Dream2Work Match me!

De leerlijn vmbo is een verkorte versie van de eerste drie levels van de '7 levels of Success'.

Het gaat over de profielkeuze, snuffelstage én beroepsopleiding. Bij de leerlijn zit de beroepenkaartenset

Dream2Work Match me! Een set met zestig visueel aantrekkelijke kaarten van mbo kansberoepen in vijf sectoren en met verschillende spelvormen.

De beroepen komen uit de kansberoepenlijst van het UWV en zijn gekozen in samenwerking met brancheorganisaties.



### Monteur vliegtuigonderhoud Kansberoep in de vliegtuigtechniek

Wie ben ik?

Wat kan ik?

Specialist

Meewerkend

Monteren

Inspecteren

Productgericht

Flexibele planning

Klachten uitzoeken

Samenwerken

Wat weet ik?

Wie ontmoet ik?

Engels

Vliegtuigtechniek

Maintenance Manager

Engineer

Gereedschappen

Wetgeving

Crew

Passagier

Dream2Work.com

05/2019

De kaartenset Dream2Work Match me! is te bestellen door overboeking van € 49,95 op NL 25 RABO 0307 2690 27 t.n.v. D2W MM! en je naam, adres en telefoonnummer.

Vanaf 2020 breiden wij stap voor stap de website [www.dream2work.com](http://www.dream2work.com) uit met interviews met jonge medewerkers, films, tips voor ouders et cetera.

### **Doe mee: scholen, brancheorganisaties, bedrijven**

Achter elk beroep maken wij bedrijven en organisaties zichtbaar, die de mogelijkheden bieden om bij hen te komen oriënteren of stage te lopen (groeibanencarroussel). Vmbo-scholen (gratis), bedrijven en brancheorganisaties die mee willen doen: Mail naar [haarlem@dream2work.com](mailto:haarlem@dream2work.com) of bel 06-81678704. Onze studenten kunnen een les aan leerlingen of aan een docententeam voordoen (betaald).

### **Boek 'Ben JIJ al begonnen?' en '7 levels of Success'**

Deze brochure 'Ben JIJ al begonnen?' is een gratis download. Het boek '7 levels of Success' met de leerwerkvaardigheden in zeven levels, theorie en opdrachten en veel praktijkverhalen van jongeren en bedrijven wordt verwacht eind 2021. Kijk voor de prijzen en informatie van onze boeken op onze website [www.dream2work.com](http://www.dream2work.com).

### **Sponsoring of donaties: doe ook met ons mee!**

Wilt u ook dat loopbaanhulp in het onderwijs verbetert? En dat jongeren via Dream2Work betrokken en betaald worden om dat samen aan te jagen, door te ontwikkelen en de tweede kamer bereiken?

Steun ons met een donatie op NL 25 RABO 0307 2690 27 t.n.v. Dream2Work o.v.v. 'donatie'.

Of neem contact met ons op over sponsoring of andere vormen van ondersteuning. Bel 06-12950714 of mail naar [haarlem@dream2work.com](mailto:haarlem@dream2work.com).

Onze teamleden doen voor wat niet én wel handig is!

## Instructiefilm Solliciteren



Gemaakt door het productiebedrijf van Dream2Work - aug. 2017

## Instructiefilm Basisvaardigheden werkvloer



Gemaakt door het productiebedrijf van Dream2Work - aug 2017  
Met dank aan onze samenwerkingspartner AH Vos Haarlem!

## **DANKWOORD**

Mijn eerste boek is klaar! Er zullen er meer volgen.

Het is nu tijd om al die mensen te bedanken, die mij op ideeën hebben gebracht en/of zijn opgestaan om Dream2Work vorm te geven.

Allereerst alle jongeren met loopbaanvragen die ik ontmoet heb en die bij mij het zaadje van verandering plantten.

Dan de jonge toppers: alle scholieren, studenten en jonge starters die de afgelopen zeven jaar hun tijd gaven om samen te brainstormen, een onderzoek te doen én nieuwe producten te ontwikkelen. Dream2Work en het verlangen om jongeren de regie te geven bestaat dankzij jullie ideeën en inzet. Mijn dank is groot!!

Veel dank ook voor mijn meer ervaren teamleden, de vrijwilligers, die korte of juist langere tijd met mij optrokken om jongeren en Dream2Work te faciliteren en te ondersteunen. Speciale dank voor Tineke van der Veer, die al negen jaar met mij optrekt en veel tijd steekt in de coaching van en brainstormsessies met jongeren bij Dream2Work.

Voor de lezer: ik hoop dat dit boek bij jou een zaadje plant en je op nieuwe ideeën brengt over je loopbaan of over de loopbaan van alle jongeren in jouw omgeving. Hoe kun jij betrokkenheid organiseren? Ben JIJ al begonnen?



Jolanda van Duin (52), oprichtster van loopbaanorganisatie Dream2Work, wil met dit boek jongeren inspireren en motiveren om de juiste stappen te zetten in opleiding en werk.

Dat dit boek voornamelijk is bedoeld voor docenten, ouders en werkgevers is geen toeval. Dagelijks krijgen zij te maken met

jongeren die twijfelen of willen stoppen.

Omdat werk in alle branches door technologie steeds zal veranderen, is vroegtijdige betrokkenheid en zelfinzicht voor jongeren hard nodig. Met voorbeelden uit haar jeugd en ervaringen van jongeren van Dream2Work biedt de auteur een leidraad voor alle partijen om deze betrokkenheid te organiseren.

Zelf ontwikkelde van Duin op basis van deze voorbeelden met jongeren de loopbaanmethodiek '*7 levels of Success*'. Met dit systeem helpen jongeren elkaar, als voorbeelden, en bouwen zij een brug naar werk waar alle jongeren overheen mogen lopen. Zij werken samen met het onderwijs en het bedrijfsleven.

